

УДК 657.424

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НАДХОДЖЕННЯ ЛІЧИЛЬНИКІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЯХ

ІВАН ТКАЧ,
ст. викладач кафедри обліку,
аналізу і аудиту в АПК
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

У статті розкрито організацію обліку надходження лічильників електроенергії в енергопостачальних компаніях. Наведено порядок обліку операцій з ремонту та поліпшення лічильників.

Ключові слова: лічильники електроенергії, енергопостачальні компанії, придбання, ремонт, поліпшення, безоплатне отримання.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні ґрунтовного дослідження потребує низка специфічних галузевих питань бухгалтерського обліку. Одним із малодосліджених залишається питання обліку лічильників електроенергії в енергопостачальних компаніях. Саме тому це питання викликає низку труднощів і суперечок серед практикуючих бухгалтерів.

Питання обліку необоротних активів досліджували багато науковців, серед яких можна виділити праці С. Голова, М. Бондаря, Ф. Бутинця, З. Задорожного, Я. Крупки, М. Пушкаря та ін. Однак лічильники електроенергії в енергопостачальних компаніях є специфічним видом необоротних активів та малодослідженим об'єктом обліку. Тому питання організації та методологічного забезпечення обліку їх надходження, ремонту і поліпшення в енергопостачальних компаніях потребує ґрунтовного дослідження та висвітлення.

Метою статті є дослідження обліку надходження, ремонту та поліпшення лічильників електроенергії в енергопостачальних компаніях.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Існує велика кількість різноманітних видів лічильників електроенергії. Для кращого розуміння об'єкта обліку наведемо їх класифікацію.

За типом мережі живлення лічильники електроенергії поділяють на *одно-* та *трифазні*.

За способом підключення до мережі бувають лічильники:

➤ *безпосереднього (прямого) включення* – підключаються до мереж без вимірювальних трансформаторів; такі лічильники випускаються для мереж 0,4/0,23 кВ та сили струму до 100 А;

➤ *напівтрансформаторного включення* – підключаються до мереж через трансформатори струму своїми струмовими обмотками; обмотки напруги включаються безпосередньо в мережу; сфера застосування — мережі до 1 кВ;

➤ *непрямого включення* – підключаються до мереж через трансформатори струму та трансформатори напруги; сфера застосування – мережі вище 1 кВ [1].

За типом конструкції лічильники поділяють на:

- *індукційні;*
- *електронні;*
- *змішаного типу.*

За видом електроенергії, що обліковується, розрізняють лічильники:

- *активної електроенергії;*
- *реактивної електроенергії;*
- *активно-реактивної енергії.*

На побудову бухгалтерського обліку лічильників електроенергії впливають такі класифікаційні ознаки:

- 1) можливість достовірної оцінки;
- 2) можливість отримання економічних вигід;
- 3) термін корисного використання;
- 4) вартісна межа малоцінності.

Щодо можливості достовірної оцінки, то слід виділяти операції, при яких оцінка не викликає труднощів. Це операції із надходження лічильників від постачальників і приведення їх до стану, придатного

до використання, тобто встановлення на лінії електропередач чи на трансформаторні підстанції. Проте існують специфічні операції, коли складно визначити достовірну вартість лічильників електроенергії. Це, зокрема, демонтаж власних лічильників з місць їх експлуатації та безоплатне отримання лічильників, які були у використанні, від споживачів електроенергії. Ці операції відрізняються одна від одної: демонтовані власні лічильники мають певну балансову вартість, а отримані від споживачів лічильники не мають балансової вартості, оскільки вони не перебували на балансі енергопостачальних компаній. Спільною їх рисою є те, що як власні демонтовані, так і отримані від споживачів лічильники потребують технічної перевірки на точність даних обліку електроенергії, які вони відображують, а також визначення потреби в здійсненні їх ремонту та доцільності подальшого використання.

Вважаємо, що власні демонтовані лічильники доцільно обліковувати за балансовою вартістю. Після того як лічильники були демонтовані, потрібно змінити аналітику щодо місця зберігання лічильників і

матеріально відповідальної особи.

Безоплатно одержані лічильники електроенергії, які були у використанні до моменту визначення придатності їх використання, доцільно обліковувати на позабалансовому рахунку **04** «Непередбачені активи і зобов'язання», на субрахунку **041** «Непередбачені активи», за дебетом якого слід відображувати надходження отриманих від споживачів лічильників, придатність та можливість використання яких ще не визначено, за кредитом – списання лічильників при їх визнанні в складі активів підприємства, якщо вони придатні до використання, або їх списання при визнанні непридатними до подальшого використання. Облік лічильників електроенергії на субрахунку 041 доцільно вести тільки в кількісному вираженні або вказувати умовну вартість, наприклад 1 грн за лічильник. Витрати на приведення безоплатно одержаних лічильників електроенергії до стану, придатного до використання, доцільно обліковувати на субрахунку **153** «Витрати на придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів» з подальшою їх капіталізацією (табл. 1).

Таблиця 1

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ РАХУНКІВ З БЕЗОПЛАТНОГО ОТРИМАННЯ ЛІЧИЛЬНИКІВ

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		д-т	к-т	
<i>Безоплатне отримання нових лічильників електроенергії від споживачів</i>				
1	Оприбутковано новий безоплатно отриманий лічильник від споживачів електроенергії	153	424	1 000
2	Відображено витрати на доведення лічильника до стану, придатного для використання, в тому числі:			
2.1	Нараховано амортизацію обладнання	153	131	13
2.2	Списано вартість використаних на монтаж лічильників матеріалів, МШП	153	20, 22	50
2.3	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятих монтажем лічильників	153	661	100
2.4	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівників, зайнятих монтажем лічильників	153	651	37
2.5	Створено резерв на виплату відпусток	153	471	10
3	Введено в експлуатацію лічильник електроенергії	112	153	1 210
4	Нараховано амортизацію лічильника електроенергії (100%)	231	133	1 210
5	Визнано дохід пропорційно до амортизації безоплатно отриманого лічильника	424	745	1 210
<i>Безоплатне отримання лічильників електроенергії, які були у використанні</i>				
1	Оприбутковано безоплатно отримані лічильники, які були у використанні, від споживачів електроенергії (2 од.)	041		2
2	Відображено витрати на ремонт лічильників, у тому числі:			
3	Нараховано амортизацію обладнання	237	131	13
4	Списано вартість запасів, використаних на ремонт лічильників	237	20	50
5	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим ремонтом лічильників	237	661	100

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		д-т	к-т	
6	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівників, зайнятих ремонтом лічильників	237	651	37
7	Створено резерв на виплату відпусток	237	471	10
8	Лічильник визнано придатним для подальшого використання та оцінено в сумі 500 грн		041	1
		112 153	424 237	500 210
9	Введено в експлуатацію лічильник електроенергії	112	153	710
10	Нараховано амортизацію лічильника електроенергії (100%)	231	133	710
11	Визнано дохід пропорційно до амортизації безоплатно отриманого лічильника	424	745	500
12	Лічильник визнано непридатним до подальшого використання		041	1

Існують також певні марки морально застарілих лічильників електроенергії, експлуатація яких заборожена державними органами. Такі лічильники під час демонтажу доцільно відразу списувати з балансу підприємства.

Термін корисного використання лічильників електроенергії перевищує один рік, тому їх слід обліковувати в складі необоротних активів. Межу малоцінності необоротних активів підприємства встановлюють самостійно, про що слід зазначити в наказі про облікову політику. Більшість підприємств встановлює межу малоцінності необоротних активів на рівні, зазначеному в Податковому кодексі України, тобто **2 500 грн**. Вартість побутових лічильників електроенергії, як правило, не перевищує межі малоцінності, тому їх доцільно обліковувати в складі інших необоротних матеріальних активів. Вартість деяких видів промислових лічильників електроенергії може перевищувати межу малоцінності. В такому разі лічильники обліковують у складі основних засобів.

Слід зазначити, що лічильники електроенергії є специфічним видом активів. Вони здебільшого відповідають критеріям визнання інших необоротних матеріальних активів, при цьому потребують додаткових витрат для їх встановлення при введенні в експлуатацію. З'єднані з лініями електропередач або трансформаторними підстанціями, на яких вони встановлюються, лічильники вводять в експлуатацію. При цьому термін корисного використання лічильників електроенергії відрізняється від ліній електропередач чи трансформаторних підстанцій. Крім того, під час експлуатації лічильники потребують періодичної перевірки та ремонту, для чого вони виводяться із експлуатації. Після завершення перевірки чи

ремонту лічильники повторно вводять в експлуатацію, тому їх доцільно обліковувати як окремі об'єкти необоротних активів.

Введення в експлуатацію лічильників має певні технологічні особливості. Лічильники встановлюють у будівлях трансформаторних підстанцій, у приміщеннях споживачів або за межами будівель у спеціально обладнаних електротехнічних шафах. Для їх встановлення можуть витрачатися різноманітні матеріальні (електротехнічні шафи, вимикачі, пристрої захисного відключення, провід, кабель, пально-мастильні матеріали тощо) та інші ресурси. При цьому створюється певний комплекс пристроїв, які спільно функціонують, але виконують різні функції та мають різний термін використання.

Слід зазначити, що в процесі експлуатації лічильники потребують проведення періодичних повірок, ремонтів чи заміни новими. При цьому в будь-якому разі на місце демонтованого лічильника треба встановлювати новий чи відремонтований прилад обліку електроенергії. Тому виникає питання щодо включення вартості матеріальних та інших ресурсів до первісної вартості лічильників.

На нашу думку, при спорудженні нових ліній електропередач чи трансформаторних підстанцій вартість ресурсів, які витрачаються на створення «місця» для встановлення лічильників, доцільно включати до вартості відповідних об'єктів основних засобів (ліній електропередач трансформаторних підстанцій). Під час ремонтів, реконструкції, модернізації існуючих об'єктів основних засобів вартість витрачених ресурсів потрібно відносити до витрат періоду або капіталізувати, якщо від їх здійснення очікується отримання додаткових економічних вигід (табл. 2).

**КОРЕСПОНДЕНЦІЯ РАХУНКІВ З ОБЛІКУ ПРИДБАННЯ
ТА ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ЛІЧИЛЬНИКІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ**

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		д-т	к-т	
<i>Придбання та встановлення лічильників, вартість яких не перевищує межі малоцінності</i>				
1	Придбано лічильник у постачальника, в тому числі: • вартість лічильника • ПДВ	153 641	631 631	1 000 200
2	Списано матеріали, використані на встановлення лічильника	153	20	100
3	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим встановленням лічильника	153	661	100
4	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівників, зайнятих встановленням лічильника	153	651	37
5	Введено лічильник в експлуатацію	112	153	1 237
<i>Придбання та встановлення лічильників, вартість яких перевищує межу малоцінності</i>				
1	Придбано лічильник у постачальника, в тому числі: • вартість лічильника • ПДВ	152 641	631 631	5 000 1 000
2	Списано матеріали, використані на встановлення лічильника	152	20	100
3	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим встановленням лічильника	152	661	100
4	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівників, зайнятих встановленням лічильника	152	651	37
5	Введено лічильник в експлуатацію	109	152	5 237

Малодослідженими є питання повірки, ремонту та поліпшення лічильників електроенергії. Для здійснення будь-яких технологічних операцій з лічильниками електроенергії їх необхідно попередньо демонтувати, тобто зняти з місця їх експлуатації. Витрати на демонтаж лічильників обліковують на різних рахунках залежно від того, для яких цілей здійснюють демонтаж. Якщо лічильники демонтують для повірки чи ремонту, то їх доцільно відносити до витрат на ремонт. Якщо здійснюють ліквідацію ліній електропередач, тоді витрати необхідно відносити до витрат на ліквідацію необоротних активів. Під час повірки лічильників може виявитись, що вони потребують ремонту або взагалі не придатні до подальшого використання. В енергопостачальних компаніях, як правило, є власні підрозділи (ремонтні майстерні), які здійснюють ремонт лічильників. Вважаємо за доцільне витрати на ремонт лічильників облі-

ковувати на рахунку 23 «Виробництво» із відкриттям окремого субрахунку 237 «Витрати ремонтних майстерень». Шифр субрахунку підприємство визначає самостійно виходячи із організаційно-технологічної структури підприємства. Для визначення собівартості ремонту одного лічильника потрібно всі витрати на ремонт лічильників поділити на кількість відремонтованих лічильників.

Слід враховувати той факт, що деякі лічильники в процесі ремонту можуть бути визнані непридатними до подальшого використання. Їх потрібно списати з балансу підприємства або із позабалансового субрахунку 041 «Непередбачені активи», якщо вони на ньому обліковувались. Якщо від ремонту лічильників очікуються додаткові економічні вигоди, то вартість ремонту таких лічильників слід капіталізувати пропорційно до частки їх від загальної кількості відремонтованих лічильників електроенергії (табл. 3).

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ РАХУНКІВ З ОБЛІКУ РЕМОНТІВ ТА ПОЛІПШЕНЬ ЛІЧИЛЬНИКІВ

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		д-т	к-т	
1	Відображено витрати на демонтаж (зняття) лічильників, у тому числі:			
1.1	Нараховано амортизацію обладнання	23	13	1 000
1.2	Списано вартість використаних на демонтаж лічильників виробничих запасів	23	20	500
1.3	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим демонтажем лічильників	23	661	1 000
1.4	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівників, зайнятих демонтажем лічильників	23	651	370
1.5	Створено резерв на виплату відпусток	23	471	100
2	Передано в ремонтну майстерню 10 од. демонтованих лічильників для перевірки та ремонту	112	112	5 000
3	Відображено витрати на ремонт лічильників			
3.1	Нараховано амортизацію обладнання	237	13	100
3.2	Списано вартість використаних на ремонт лічильників виробничих запасів	237	20	130
3.3	Нараховано заробітну плату працівникам, зайнятим ремонтом лічильників	237	661	1 000
3.4	Нараховано єдиний соціальний внесок на заробітну плату працівників, зайнятих ремонтом лічильників	237	651	370
3.5	Створено резерв на виплату відпусток	237	471	100
4	Передано лічильники з ремонтної майстерні на склад	112	112	5 000
5	Введено лічильники в експлуатацію	112	112	5 000
<i>Від експлуатації лічильників очікуються додаткові економічні вигоди</i>				
6	Відображено суму поліпшення лічильників 2 од. (1 700/10:2)	153	237	340
7	Введено лічильники в експлуатацію	112	153	340
8	Нараховано амортизацію лічильників електроенергії	231	132	340

ВИСНОВКИ

Лічильники електроенергії є специфічним видом активів, які потребують ґрунтовної розробки організації та методики ведення їх обліку. Запропонована організація ведення обліку лічильників електроенергії задовольнить потреби енергопостачальних компаній в обліково-аналітичному забезпеченні здійснення операцій із лічильниками електроенергії. Подальшого дослідження потребує питання документального відображення операцій з обліку лічильників електроенергії.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Електронна енциклопедія «Вікіпедія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Лічильник_електричної_енергії

В статье раскрывается организация учета поступления счетчиков электроэнергии в энергоснабженческих компаниях. Приводится порядок учета операций по ремонту и улучшению счетчиков.

Ключевые слова: *счетчики электроэнергии, энергоснабженческие компании, приобретение, ремонт, улучшение, бесплатное получение.*

Organization of accounting of receiving electricity meters in energy supply companies is disclosed in the article. Also, the accounting operations of repair and improvement of electricity meters is given in the article.

Keywords: *electricity meters, energy supply companies, acquisition, repair, improvement, free reception.*